

KANGASALA

“Mä opsilla ylimmällä..”

Kangasalan kunnan opetussuunnitelmaopas huoltajille

Sisällys

Alkusanat	4
Kangasalan varhaiskasvatuksen ja opetuksen visio	5
Miksi opetussuunnitelmaa uudistetaan?.....	6
Esi- ja perusopetuksen arvoperusta	7
Toimintakulttuuri	8
Oppimiskäsitys	10
Oppilas on aktiivinen toimija	11
Työtavat	12
Oppimaan oppiminen	14
Monialaiset oppimiskokonaisuudet ja opetuksen eheyttäminen	16
Ilmiöpohjainen opetus	16
Monilukutaito	18
Yleinen, tehostettu ja erityinen tuki	19
Laaja-alainen osaaminen	20
Arviointi	21
Muutamia muutoksia koulujen eri oppiaineissa	24
Huoltajien kanssa tehtävästä yhteistyöstä	25
Lapsissa on tulevaisuus!	26

Hyvät huoltajat,

Kaikissa Suomen kunnissa on otettu tänä syksynä käyttöön esiopetuksen ja perusopetuksen uudet opetussuunnitelmat. Esiopetuksessa ja vuosiluokilla 1-6 uusi OPS otetaan käyttöön heti, yläluokilla vaiheittain. Kuitenkin opetussuunnitelman yleinen osa (esim. monialaiset opinnot) otetaan heti käyttöön myös yläluokilla.

Julkisessa keskustelussa on ollut opetussuunnitelmauudistuksen yhteydessä puhetta esimerkiksi kaunokirjoituksen hylkäämisestä ja koodauksesta. Nämä yksittäiset oppiaineiden muutokset ovat kuitenkin pieniä asioita verrattuna uusien opetussuunnitelmien suuriin periaatteellisiin muutoksiin. Keskeistä uudistuksessa on uusi oppimiskäsitys, joka korostaa oppilaan roolia aktiivisena toimijana ja oppimista vuorovaikutuksena.

Uusien opetussuunnitelmien tavoitteena on saada esiopetus ja koulut toimimaan vielä entistä paremmin yhteisönä ja oppimisympäristönä, joka edistää oppimisen mielekkyyden kokemusta, vahvistaa oppilaan minuutta ja kykyä toimia toisten kanssa, edistää oppimisen taitoja sekä laaja-alaisen osaamisen kehittymistä, huolehtii hyvästä osaamisen tasosta ja luo edellytyksiä kestävään elämäntapaan.

Esiopetusyksiköt ja koulut ovat valmistelleet opetussuunnitelmia vuodesta 2014 lähtien yhdessä huoltajien ja oppilaiden kanssa. Toivomme, että saamme jatkossakin jatkaa merkityksellistä yhteistyötä hyvässä hengessä esiopetuksen ja koulujen kehittämiseksi. Katse on hyvä pitää tulevaisuudessa, toimia ja keskustella ratkaisukeskeisesti ja ajatella asioita uusista näkökulmista.

Hyvää lukuvuotta toivottaen,
Kangasalan kunnan sivistystoimenjohtaja
Leena Pajukoski

Koulujen rehtorit, päiväkotien johtajat sekä
kasvatus- ja opetushenkilökunta

**“Yhdessä
saamme
aikaan
enemmän!”**

Kangasalan varhaiskasvatuksen ja opetuksen visio

**-Pienestä linnusta
uljas kotka
oksalle ylimmälle-**

**Lapsen kasvua ja oppimista edistävä
turvallinen ja monipuolinen
varhaiskasvatus ja opetus
kesäpäivän pitäjässä**

Miksi opetussuunnitelmaa uudistetaan?

Maailma muuttuu nopealla tahdilla. Esiopetuksen ja perusopetuksen on pysyttävänä mukana muutoksessa ja annettava oppilaille valmiudet kohdata elämässä eteen tulevat haasteet.

Neljä avainta ops-uudistukseen:

1) Oppilaan muuttuva rooli

- yhdessä tekeminen, osallistuminen
- tutkiva ja luova työskentely

2) Muuttuva maailma

- ympäristö, globalisoituminen, talous, työelämä, teknologia, yhteisöjen monimuotoisuus

3) Muuttuva opetus

- oppimiskäsityksen muuttuminen
- yhteistyö ja kokonaisuuksien rakentaminen

4) Muuttuva sivistyskäsitys ja osaaminen

- laaja-alaisuus, eettisyys, kestävyys
- vuorovaikutus, oppimisen taidot, tiedonhallinta

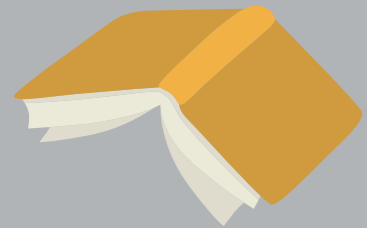
Esi- ja perusopetuksen arvoperusta

Esi- ja perusopetuksen keskeisenä suuntaavana ajatuksena on lapsen ja nuoren hyvinvoinnin edistäminen. Kangasalan esiopetuksen arvoperustassa painottuvat yhteisöllisyys, yhdessä tekeminen ja aito kohtaaminen, oikeudenmukaisuus, elinikäinen oppiminen sekä eettisyys ja vastuullisuus. Kangasalla perusopetuksen arvoperustassa painottuvat turvallisuus, sosiaaliset taidot, oman identiteetin rakentuminen ja vastuu itsestä. Turvallisuus muodostuu fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta. Jokaisella oppilaalla on oikeus koskemattomuuteen. Turvallisuutta luovat selkeät rajat, yhteiset säännöt ja erilaisuuden ymmärtäminen. Niin esiopetusyksiköt kuin koulutkin ovat laatineet turvallisuussuunnitelmat ja toimintamallit kiusaamisen ennaltaehkäisyyn ja kiusaamistapausten selvittämiseen. Kouluilla on käytössä KiVaKoulu – ohjelma, jonka avulla pyritään vähentämään ja ennaltaehkäisemään koulukiusaamista. Sosiaalisten taitojen perustana ovat vuorovaikutus-, tunne- ja yhteistyötaidot. Myönteinen asenne, hyvät tavat ja toisten kohtelemisen ystävällisesti edesauttavat sosiaalisten taitojen kehittymistä. Oman itsensä ja kulttuurinsa tunteminen on tärkeää. Ne luovat pohjan omalle identiteetille, joka auttaa kohtaamaan ja ymmärtämään erilaisuutta. Oppilaita ohjataan ottamaan vastuuta itsestään, käyttäytymisestään ja toiminnastaan. Oppilaiden tulee ymmärtää omien tekojensa merkitys elinympäristönsä hyvinvointiin.

“Vastuu itsestä ja toisista”

Toimintakulttuuri

Yhteisön toimintakulttuuri on sen historiallisesti ja kulttuurisesti muotoutuva tapa toimia. Toimintakulttuuria voidaan kehittää ja muuttaa. Pyrimme luomaan toimintakulttuuria, joka edistää oppimista, osallisuutta, hyvinvointia ja kestäväää elämäntapaa. Tähän pääsemiseksi tarvitaan yhteistyötä huoltajien ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa sekä oppilaiden aitoa mukanaoloa yhteisön kehittämisessä. Niin esiopetus kuin koulukin toimii oppivana yhteisönä ja kannustaa kaikkia jäseniään oppimiseen. Oppiva yhteisö kehittyy keskustelun avulla. Yhdessä tekeminen ja osallisuuden kokemukset vahvistavat yhteisöä.

“Ryhmä- ja tiimityö.”

“Oppilas aidosti mukana esiopetuksen ja koulun kehittämisessä.”

“Oppiva yhteisö kehittyy keskustelun avulla.”

“Vuorovaikutus.”

Oppimiskäsitys

Opetussuunnitelmien perusteet pohjautuvat oppimiskäsitykseen, jonka mukaan oppilas on aktiivinen toimija. Hän oppii asettamaan tavoitteita ja ratkaisemaan ongelmia sekä itsenäisesti että yhdessä muiden kanssa. Oppiminen on yksilön ihmisenä kasvua ja yhteisön hyvän elämän rakentamista. Uusien tietojen ja taitojen oppimisen rinnalla oppilas oppii pohdiskelemaan oppimistaan, kokemuksiaan ja tunteitaan. Myönteiset tunnekokemukset, oppimisen ilo ja uutta luova toiminta edistävät oppimista ja innostavat kehittämään omaa osaamista. Oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa toisten oppilaiden, opettajien ja muiden aikuisten sekä eri yhteisöjen ja oppimisympäristöjen kanssa. Se on yksin ja yhdessä tekemistä, ajattelemista, suunnittelua, tutkimista ja näiden prosessien monipuolista arvioimista. Siksi oppimisprosessissa on olennaista oppilaiden tahto ja kehittyvä taito toimia ja oppia yhdessä.

“Yksin ja yhdessä tekemistä.”

Kuka tahansa voi tietää.
Tarkoitus on ymmärtää.
- Albert Einstein

Oppilas on aktiivinen toimija

Opettaja kertoi, että Keniassa on pulaa mm. koulutarvikkeista. Oppilaat saivat idean, että voisivat lähettää koulutarvikkeita johonkin kenialaiseen kouluun. Opettaja ja oppilaat ottivat selville yhdessä löytyisikö yhteyshenkilöä Keniassa ja he saivat selville, että Kangasalta kotoisin oleva Pauli Vanhanen toimii lähetystyöntekijänä siellä. Niinpä he lähettivät sähköpostia Paulille, joka lupasi toimittaa oppilaiden lahjoittamat koulutarvikkeet eteenpäin lapsille. Kuvassa kenialaisille lapsille luetaan Kangasalta tullutta kirjettä ja lapsilla on käsissään uusia vihkoja ja kyniä.

Työtavat

Työtavojen valinnan lähtökohtana ovat opetukselle ja oppimiselle asetetut tavoitteet sekä oppilaiden tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Esiopetuksessa työtavat ovat sekä oppimisen väline että opettelyn kohde - vähitellen kehittyvä taito, jota lapset tarvitsevat oppimisen polulla. Työtavojen vaihtelu tukee ja ohjaa koko opetusryhmän ja jokaisen oppilaan oppimista. Työtavojen ja arviointimenetelmien monipuolisuus antaa oppilaalle mahdollisuuden osoittaa osaamistaan eri tavoin. Monipuoliset työtavat tuovat oppimiseen iloa ja onnistumisen kokemuksia sekä tukevat eri ikäkausille ominaista luovaa toimintaa.

Mahdollisia työtapoja:

- Oppikirjat enemmän lähdemateriaaliksi.
- Roolileikit.
- Draama.
- Väittely.
- Portfolio/dokumentaatio.
- Yhteistoiminnallinen oppiminen.
- Yhdessä oppiminen.
- Jatkuva arviointi.
- Esiopetuksen ja koulun ulkopuoliset oppimisympäristöt.
- Ulkopuoliset asiantuntijat.

Oppimaan oppiminen

Maailma tulvii muuttuvaa informaatiota, joten ei ole järkeä opetella ulkoa nippelitietoa. Tietoa pitää oppia hakemaan, käsittelemään sitä kriittisesti ja arvioimaan sen tärkeyttä. Perustaitoja, kuten lukemista ja kirjoittamista, tarvitaan edelleen. Monissa asioissa oikeita vastauksia voi olla useita eivätkä ne kaikki ole opettajalla valmiina. Monimutkaiset asiat ymmärtää syvemmin, jos hahmottaa samalla, miten ne liittyvät omaan elämään ja arkeen. Opitaan siis tekemällä, kokeilemalla, leikkimällä ja pelaamalla. Oppimaan oppiminen on kykyä ja halua ottaa vastaan oppimishaasteita, valmiutta jatkaa työskentelyä myös silloin, kun tehtävät ovat vaikeita, ja kykyä ylittää epäonnistumisen tuottama pettymys ja sen uhka. Myös kyky iloita ja nauttia uusista haasteista, oppimisesta ja osaamisesta kuuluu oppimaan oppimiseen.

“Tiedon kriittinen käsittely.”

Oppilaan vanhemmat apuna oppimaan oppimisessa:

1. Ole kiinnostunut lapsesi oppimisesta ja koulunkäynnistä
2. Ole tietoinen lapsesi suhtautumisesta koulunkäyntiin
3. Pidä huolta lapsesi yleisestä hyvinvoinnista
4. Tue lapsesi itsetuntemusta

Vinkkejä lukuaineiden opiskeluun:

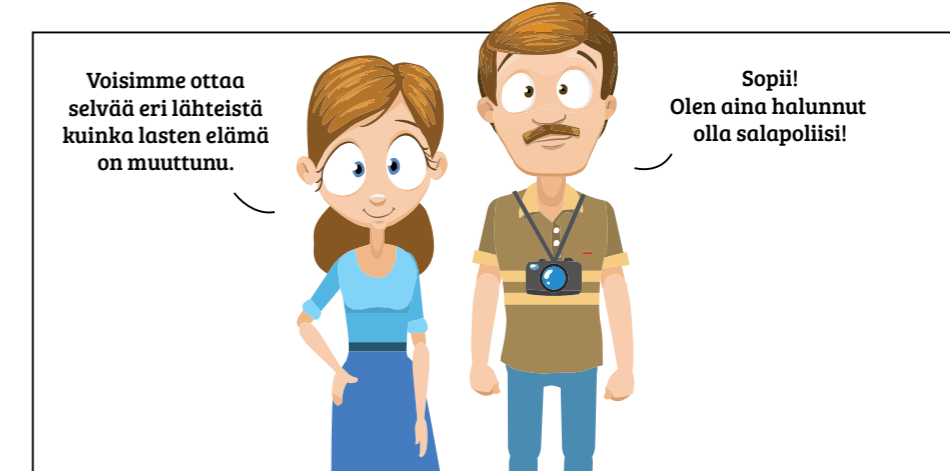
1. Mieti, mikä on lukemisen päämäärä.
2. Silmäile ensin kappaletta tai koealuetta.
3. Lue teksti kokonaan tai valikoidentärkeimmät kohdat.
4. Pohdi, mitkä asiat kappaleessa tai koealueessa on PAKKO tietää, HYVÄ tietää ja KIVA tietää.
5. Lue ääneen, kirjoita muistiinpanoja ja piirrä ajatuskarttoja.
6. Pidä taukoa.
7. Tee johtopäätöksiä, yhdistä lukemasi jo aiemmin opittuun ja tulkitse tekstiä.
8. Kertaa
9. Kerro teksti omin sanoin ja kysele itseltäsi.
10. Sovella lukemaasi käytäntöön.

Monialaiset oppimiskokonaisuudet ja opetuksen eheyttäminen

Oppiaineiden rajoja madalletaan entistä enemmän ja keskitytään yhteen laajaan kokonaisuuteen. Suomen kouluissa monialaisia oppimiskokonaisuuksia pitää olla vähintään yksi lukuvuodessa. Tämä eroaa vanhemmista ryhmätöistä tai teemaviikoista siten, että tavoitteena on tutkijan tapa lähestyä ilmiötä. Ei siis vain mennä metsään retkelle, piirretä kuvataiteen tunnilla sientä ja lauleta luonnosta musiikintunnilla. Sen sijaan lähdetään selvittämään joitain metsään liittyviä kysymyksiä tieteen ja taiteen keinoin, yhdessä. Opetuksen eheyttämisessä käytetään oppiaine- ja luokka-asterajat ylittäviä projekteja, teemapäiviä ja jaksottamista. Esiopetus on luonteeltaan eheytyä opetusta, joka muodostuu eri laajuisista ja eri tavoin toteutetuista oppimiskokonaisuuksista. Oppimiskokonaisuuksien toteuttamisen lähtökohtina ovat lasten kiinnostuksen kohteet sekä opetukselle asetettavat yhteiset tavoitteet.

Ilmiöpohjainen opetus

Ilmiöpohjaisessa oppimisessä painopiste siirtyy opetuksesta oppimiseen. Ilmiöpohjainen oppiminen auttaa lasta kokoamaan sirpalemaista tietoa informaatiotulvan keskellä. Lapsen on helpompi oppia kokonaisuuksia sirpale tiedon sijaan. Kyseessä ei ole uusi mullistava pedagoginen malli, vaan hyvin perinteinen ja luonnollinen tapa oppia uusia asioita. Ilmiöpohjaisessa oppimisessä keskeistä on mielekkyyden kokemus, motivaation kasvaminen, tarjolla olevien oppimisympäristöjen monipuolinen hyödyntäminen ja oppimisen yhteisöllisyys. Tärkeintä on matka, eivät lopputuotokset.

Monilukutaito

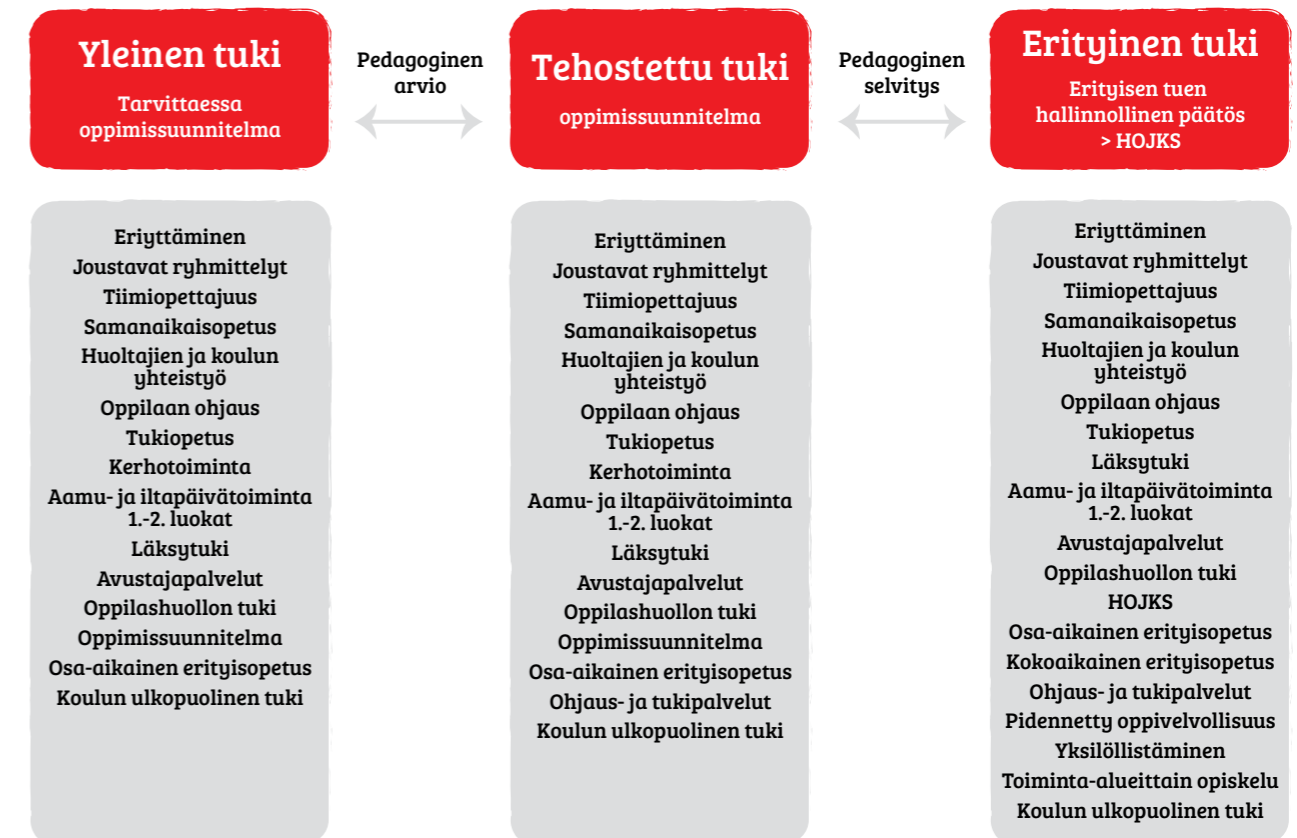
Käsitteen nimenä monilukutaito on sujuvaa suomea ja näppärän lyhyt. Sen haasteena on, että sitä pitää osata tulkita totuttua laajemmin niin, että lukutaito (engl. literacy) -käsitteeseen kuuluu ymmärtämisen lisäksi myös tekstien tuottaminen. Tuottaminen puolestaan ei ole vain kirjoittamista, vaan tietoa välitetään moni eri tavoin ja välinein. NykYTEKSTIT ovat monikanavaisia. Opettaja johdattaa oppilaitaan monimediaseen tekstimaailmaan ja uusiin lukutaitoihin. Jokainen opettaja on myös kielenopettaja. Monilukutaidon kehittyminen alkaa jo varhaislapsuudessa ja jatkuu koko elämän ajan.

Esimerkki monilukutaitoa kehittävistä harjoitteista:

1. Oppilaat keksivät pienissä ryhmissä sadun tai käyttävät valmista satua tai historiallista kertomusta. Hahmoina voidaan käyttää heidän omia lelujaan, piirroshahmojaan tai ilmaisten kuvapankkien kuvia.
2. Satu/kertomus toteutetaan iPadin Book Creator-sovelluksella tai vastaavalla ohjelmalla, johon voi lisätä kuvia, ääntä, tekstiä ja videoita.
3. Tuotokset esitetään koko luokalle.

Yleinen, tehostettu ja erityinen tuki

Kangasalla oppilasta autetaan yleisellä, tehostetulla ja erityisellä tuella. Tukimuodot määräytyvät haasteiden laadun ja laajuuden mukaan. Erityisopetus toteutetaan ensisijaisesti muun opetuksen yhteydessä omassa koulussa tai kunnan sisällä. Kolmiportaisen tuen järjestelyjen tulee olla tasa- puolista asuinalueesta riippumatta. Tavoitteet tuessa ovat yhteneväiset perusopetuksen tavoitteiden kanssa. Kolmiportaisen tuen tehtävä on turvata oppijalle hänen oppimisedellytystensä mukaiset suotuisat opetusjärjestelyt, tarvittaessa ottaa hänet erityisen tuen piiriin ja laatia henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). HOJKS:ssa määritellään yksilölliset tavoitteet ja toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi. Kolmiportaisessa tuessa käytetään oppimisedellytysten mukaisia, oppimista edistäviä strategioita ja yksilöpedagogisia menetelmiä. Esiopetuksessa lapsen tukena on myös tarvittaessa esiopetusta täydentävä varhaiskasvatus.

Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla. Siihen, miten oppilaat käyttävät tietojään ja taitojaan, vaikuttavat oppilaiden omaksumat arvot ja asenteet sekä tahto toimia. Jokainen oppimiskokonaisuus ja oppiaine antaa oman panoksensa kunkin laaja-alaisen osaamisalueen kehittymiseen. Laaja-alainen osaaminen luo perustan kokonaisuuksia rakentavalle, eheyttävälle opetukselle. Opetussuunnitelman arvo-perusta ohjaa käyttämään osaamista hyvän edistämiseen.

Arviointi

Esiopetuksessa jokaiselle lapselle laaditaan yhdessä huoltajien kanssa lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma. Ennen lapsen siirtymistä kouluun, esiopetuksen oppimissuunnitelman toteutumista arvioidaan yhdessä huoltajien kanssa. Lapselle järjestetään mahdollisuus osallistua oman suunnitelmansa laadintaan ja arviointiin. Perinteiset todistukset kouluista eivät katoa, mutta painotus muuttuu. Entistä enemmän arvioinnissa kiinnitetään huomiota oppimisen, ei oppilaan, arviointiin. Oppilaan tulee ymmärtää, missä hän on edistynyt ja miten hän voisi parantaa. Luovuutta rohkaistaan – on parempi kokeilla ja erehtyä kuin jättää yrittämättä. Positiivinen ja lapsen vahvuuksista lähtevä arviointi on tärkeää. Arviointikeskusteluja, vertais- ja itsearviointia lisätään kaikkialla. Arviointiin otetaan teknologiaa avuksi. Joissakin Kangasalan kouluissa tutustutaan sähköiseen portfolioon. Pelkkä koe ei voi olla arvioinnin peruste, vaan koko oppimisprosessia arvioidaan. Opettajien tehtävänä on tehdä oppilaille selväksi opetuksen tavoitteet. Opettajat huolehtivat siitä, että oppilaat saavat alusta lähtien oppimista ohjaavaa ja kannustavaa palautetta.

“Arvioinnin uudet muodot.”

“Ohjaava ja kannustava palaute.” **“Arvioidaan oppimista, ei oppilasta.”**

“Koko oppimisprosessia arvioidaan.”

Muutamia muutoksia koulujen eri oppiaineissa

Fysiikkaa, kemiaa, biologiaa, maantietoa ja terveystietoa opetetaan alaluokilla ympäristöoppiin integroituna. Yhteiskuntaopin opiskelu alkaa jo alakoulussa. Fyysistä aktiivisuutta edistetään jokaisena koulupäivänä, esim. taukojumpan, seisomatyökentelyn tai jumppapallon päällä istumisen avulla. Opetusteknologiaa käytetään aikaisempaa enemmän. Oppilaat mm. hankkivat ja käsittelevät tietoa sekä tuottavat esityksiä opetusteknologian avulla. Tutustutaan myös ohjelmointiin. Liikunnassa on MOVE-mittaus 5. ja 8. luokalla. Oppilaan fyysinen toimintakyky arvioidaan liikunta-tunnilla ja tulokset käsitellään laajassa terveystarkastuksessa oppilaan ja huoltajien kanssa. Liikunnassa on korostetaan liikkumistaitojen oppimista lajien opiskelun sijaan. Syksy 2016 muuttaa peruskoululaisten kielten opintoja. Nykyään seiskaluokalla alkava B1-ruotsi alkaa jatkossa jo kuutosluokalla, jos oppilas ei ole aloittanut sitä vapaavalintaisesti jo nelosella. Käsityön sisältöjä ei ole enää jaettu tekniseen työhön ja tekstiilityöhön, vaan opetuksessa tulee käyttää sekä teknisen työn että tekstiilityön menetelmiä. Säveltäminen ja muu luova tuottaminen tulevat kantavaksi osaksi musiikin opetussuunnitelmaa. Valinnaiset aineet sijoittuvat entistä enemmän myös alemmille vuosiluokille. Lisäksi taide- ja taitoaineisiin kuuluu myös omia valinnaisia opintoja. Kunnat ja koulut päättävät taide- ja taitoaineiden valinnaisista tunneista sekä valinnaisten aineiden sisällöistä ja sijoittelusta eri vuosiluokille.

**“Ympäristöoppi. Ruotsi. Käsityö.
Yhteiskuntaoppi. Valinnaisaineet.
MOVE. Säveltäminen.”**

Huoltajien kanssa tehtävästä yhteistyöstä

Huoltajien osallisuus sekä mahdollisuus olla mukana esiopetus- ja koulutyössä ja sen kehittämisessä on keskeinen osa toimintakulttuuria. Kodin, esiopetuksen ja koulun kasvatusyhteistyö lisää oppilaan, luokan ja koko esiopetus- ja kouluyhteisön hyvinvointia ja turvallisuutta. Vastuu huoltajien, esiopetuksen ja koulun yhteistyön edellytysten kehittämisestä on opetuksen järjestäjällä. Yhteistyön lähtökohtana on luottamuksen rakentaminen, tasavertaisuus ja keskinäinen kunnioitus.

Lapsissa on tulevaisuus!

**Kuunnellaan lapsia!
Vastuu kasvattaa!**

Koonnut: Terhi Niinimaa

Jos kiinnostuksesi heräsi, voit hankkia aiheesta lisää tietoa esim. seuraavista tämänkin esitteen pohjana olleista tietolähteistä:

Opetushallitus: Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet

Opetushallitus: Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet

Kangasalan kunnan opetussuunnitelmat

Esiopetusyksikköjen omat toimintasuunnitelmat ja koulujen omat opetussuunnitelmat

Opetushallituksen lisämateriaalit

Opettaja-lehti

Helsingin Sanomat

OPS-hautomo

